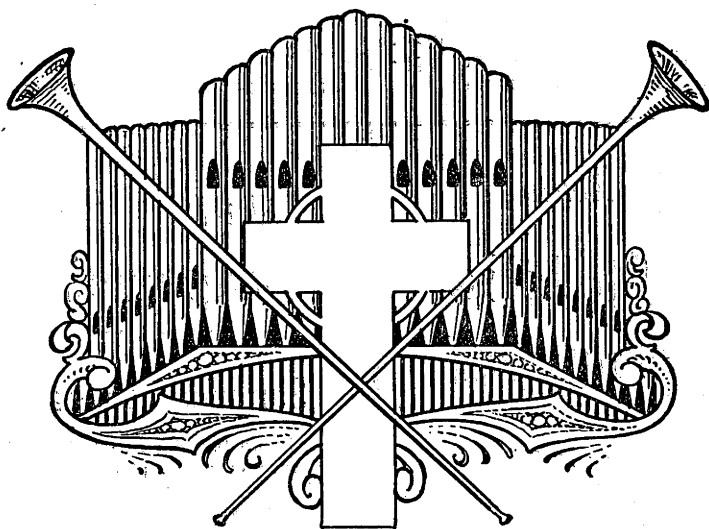

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- OCH KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN *BENGT CNATTINGIUS*, LINKÖPING, PROFESSORN *OTTO OLSSON*; STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÅSTHOLMEN OCH MUSIKDIREKTÖREN *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STOCKHOLM

15 MARS.

FEMTE ÅRGÅNGEN

1930

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
Böner vid Tidegården	33
Om Mässan	97
A. Adell: Ansgarsvesper	8
— „ — Form utan ande är tom	36
— „ — Handboksändringarna	72
— „ — Fritt val av högmässsa	81
— „ — Nya upplagor av Missale och handbok	95
— „ — Kyrkomusikernas riksmöte	98
— „ — Till Örebro	162
— „ — Kyrkosångsmötet i Örebro	177
F. M. Allard: Altarets härlighet	1
— „ — Församlingssången	152
O. Centerwall: Modern predikan	66
B. Cnattingius: Utländska textilier i Svenska kyrkor	24
— „ — Altarringen	75
S. Estborn: Luthers Betbüchlein	56
Fjärde Organist- och Kantorsmötet	49, 65, 94, 98, 119, 129
O. Holmberg: Skolan och kyrkosången	148
E. Liedgren: Biskop U. L. Ullman	17
O. Lindberg: Engelbrektskyrkans nya orgel	19
H. Löwenadler: Kyrkomusikernas personliga ställning	43
J. Nordqvist: Församlingssången	153
C. Nyström: Klockarefrågan	135
O. Olbers: Kantorsproven	157
K. Peters: Kyrkoåret	84
— „ — Har Liber gradualium, nämnd 1576 existerat?	116
C. Rosenquist: Nutida strävanden inom orgelbyggeriet	162
I. Sahlén: Praktiska problem vid utförandet av Bachs kyrkomusik 100, 168, 180	202
— „ — Symboliken hos Bach	129
— „ — Organist- och Kantorsmötet	45
N. Stadener: Bönböcker	144
S. Sjöberg: Musiken till nya psalmerna	187, 196
J. Sundberg: Kyrkomusiken i Finland	190
Hj. Torell: Musiken och skolan i det nutida Tyskland	50
G. Walli: Den unge Wallin	115
W. Ahlén: Bachs orgelkoraler	193
— „ — Orgelregistren	

STÖRRE MEDDELANDE.

	Sid.		Sid.
Kyrkosångens Vänner	12, 61	Tyskland	48, 64, 192
Organist- och kantorsföreningen	13, 49, 65, 94, 121, 129	Orgeldispositioner	26, 192
Sveriges Kyrkosångsförbund	14, 49, 119, 177	Ansgarsvesper i Storkyrkan	30
Finland	4, 48, 64, 180, 187	Nytt reglemente för Musikkon-	69
		servatorium	69
		Kursplan för musikkonse-	94
		rvatorium se efter sid.	94

IN MEMORIAM.

	Sid.		Sid.
Oscar Blom	118	Preben Nodermann	208
Agnes Branting	72	U. L. Ullman	17

Tidskrift för Kyrkomusik och

Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress: Folkungag. 61 IV,
Tel. Söder 13045. *Stockholm.*
Postgiro 31495.

Expeditionens adress: *Svenska Kyrkans
Diaconistyrelses Bokförlag, Stockholm 7.*
Tel. Norr 324 05.
Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—augusti-
numren dubbelnummer den 1 augusti.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.:

Böner för tidegudstjänsterna — Kom-
minister A. Adell, Stockholm: Form
utan ande är tom. — Musikdirektör
A. Löwenadler, Stockholm: Kyrkomusi-
kernas personliga ställning till religio-
nen. — Kand. N. Stadener, Strängnäs:
Bönböcker. — Meddelanden.

Lediga tjänster se omslaget sid. III.

Waldemar Åhlén

S:t Jakobs Ryrfoorgel

1644—1930

★

En minnesskrift
av stort kultur-
historiskt värde.

★

Illustrerad, Kr. 1:75

SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

Till

Ansgarsminnet

Sanctus Ansgarius

Hymn för solo eller unison kör
med orgel- el. pianoackompan-
jemang av domkyrkoorganisten
Ivar Widéen. Till text av hov-
predikanten Paul Nilsson. Mu-
sik och text på ett blad.

Pris 15 öre.

Ansgarsvesper

Sammanställd av Komminister
Arthur Adell i anslutning till
det gamla martyrofficiet enligt
föreskrifter av Laurentius Pet-
ri. — Musik och text. — Fyra
sidor. 2:dra upplagan.

Pris 25 öre.

SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

Böner vid Tidegården¹⁾.

I.

O allsmäkige, evige Gud, som har låtit oss uppleva begynnelsen av denna nya dag, bevara oss nådeligen med din kraft, så att vi icke falla i synd utan med tankar, ord och gärningar trakta efter att din vilja hos oss alltid må ske och att din ära genom oss alltid må varda utbredd. Genom din Son, Jesus Kristus vår Herre, som med dig och den Helige Ande lever och regerar i en gudom från evighet till evighet. Amen.

II.

Vi bedja dig, o Herre Gud, att du värdes styra och helga våra kroppar och själar i din lag och leda våra hjärtan på dina budords väg, att vi med din hjälp må kunna leva heligt här i tiden och sedan saligt i evigheten. Genom din Son . . .

III.

Uppfyll oss, Herre, bittida med din nåd, så att vi hela dagen må prisa dig och hava vår fröjd i ditt lov. Genom din Son . . .

IV.

O Gud, du som skiljer dagen från den mörka natten, skilj våra hjärtan från mörkrets gärningar, att vi alltid må vara heliga i våra tankar och leva i din klarhets ljus. Genom din Son . . .

V.

O allsmäktige, evige Gud, styr våra gärningar efter din vilja, så att vi i din älskade Sons namn må kunna överflöda i goda verk, vilken med dig och den Helige Ande lever och regerar i en sann gudom från evighet till evighet. Amen.

---

¹⁾ Utarbetandet av ett "collectarium", en samling för tidegården passande, korta böner, måste anses som en viktig uppgift med hänsyn till det allt mera ökade intresset för denna form av tillbedjan. Här meddelas några sådana för tidegården lämpliga böner, mer eller mindre fritt återgivna ur medeltidens rika böneskatt.

VI.

Hör, o Herre, våra böner och gör nådeligen dina tjänares väg lyckosam, så att vi under alla vanskligheter, som möta oss på vägen genom livet må beskyddas av din mäktiga hjälp. Genom din Son . . .

VII.

Se, Herre, i nåd till vår skröplighet och använd mildeligen ifrån oss allt det onda som vi genom våra gärningar förtjänat. Genom din Son m. m.

VIII.

Hör nådeligen, o Herre, din Kyrkas böner, på det att hon må övervinna alla svårigheter och alla villfarelser och så tryggt tjäna dig i frivillig lydnad: och giv oss din frid i våra dagar. Genom din Son . . .

IX.

O Gud, du som genom den Helige Andes nåd utgjuter din barmhärtighets gåvor i dina trognas hjärtan, vi bedja dig: hjälp oss, dina tjänare och tjänarinnor, att kunna älska dig av allf hjärta och med redlig håg göra vad dig tackeligt är. Genom Jesus Kristus, vår Herre, vilken med dig och samme den Helige Ande lever och regerar i evighet. Amen.

X.

Vi bedja dig, o Herre, visa oss nådeligen din ousägliga barmhärtighet, befria oss från alla synder och lös oss mildeligen från de straff, som vi genom dem förtjänat. Genom din Son . . .

XI.

Hör, o Herre, din Kyrkas bön och låt hennes rop komma inför din mildhets öron, på det att vi, lösta från våra synders band, må med din hjälp föra ett heligt leverne och vara trygga under ditt beskydd. Genom din Son . . .

XII.

O Gud, som allena kan göra en syndare rättfärdig, vi bedja dig: böj våra hjärtan till dig, att vi, renade genom din Helige Andes eld, må befinnas fasta i tron och överflödande i goda verk. Genom Jesus Kristus, vår Herre, vilken med dig och samme den Helige Ande lever och regerar i evighet. Amen.

XIII.

Vi komma inför dig, Herre, ödmjukt bedjande, att du rikligen måtte giva oss din nåd, på det vi alltid redligt må sträva efter att med din hjälp fullgöra dina bud och så bliva delaktiga av din tröst både i detta livet och det tillkommande. Genom din Son . . .

XIV.

O Gud, du som ser, huru vi av oss själva till intet gott äro dugliga, bevara oss nådeligen för både yttre och inre fiender, på det att våra kroppar må vara skyddade för allt ont och våra hjärtan må bliva renade från alla syndiga tankar. Genom din Son . . .

XV.

Vi bedja dig, o Herre, lös mildeligen våra synders band, bevara oss och hela din kristenhet i helighet och rättfärdighet, rena oss från allt ont, upplys oss med ditt ljus, stärk oss med din kraft, giv oss frid och stilla leverne, fördriv alla synliga och osynliga fiender, föröka i oss kärleken och giv oss med alla trogna den eviga fröjden och vilan. Genom din Son . . .

XVI.

O allsmäktige, kärleksrike Gud, du som är de trognas eviga salighet, vi anropa dig om hjälp av din barmhärtighet för alla sjuka och lidande och bedja: hör de böner som vi för dem frambära inför dig, på det att de, helbrägdagjorda genom din nåd, må i din kyrka tacka och lova dig. Genom din Son . . .

XVII.

O allsmäktige, evige Gud, du som ensam gör under, giv dina tjänare i det heliga predikoämbetet och alla i deras vård anförtrodda församlingar frälsningens och nådens Ande: och på det de må i sanning behaga dig, så låt din välsignelse såsom en ljuvlig dagg beständigt falla över dem. Genom Jesus Kristus, vår Herre, vilken med dig och samme den Helige Ande lever och regerar i evighet. Amen.

Form utan ande är tom.

AKTUELLA GUDSTJÄNSTFRÅGOR.

DET KAN aldrig nog tillbörligt kraftigt betonas att det för alla tider mest aktuella och brännande liturgiska problemet ligger inneslutet i de orden:

Form utan ande är tom.

En kyrka som har den sanningen klar för sig blir med nödvändighet en kyrka som generation efter generation kämpar för att hålla formerna för hennes liv, och främst de gudstjänstliga formerna fyllda av Helig Ande. Det är klart att här kan varken kyrkan eller den enskilde något taga utan att det varder henne givet, men här gäller ock mera än någonsin annars Frälsarens ord: Om nu I som ären onda förstån att giva edra barn goda gåvor, huru mycket mera skall då icke den himmelske Fadern giva helig ande åt dem som bedja honom. (Luk. 11: 13). Den ande som kan fylla de gamla kyrkans former med sjudande liv är ännu icke död, men han bidar villiga tjänare.

Det är en högst allvarlig situation när anden viker från formerna, men det är än betänkligare när man tror att detta avhjälpes genom att man skaffar nya former. När andefyllda människor bruka de gamla formerna då fyllas de igen av ande, då levandegöras de i tiden.

Vi behöva alltså en ny ande. Vi ha sagt att bönen här är oundgängligt nödvändig. Men därjämte det allvarliga studiet, som blir till en verklig inlevelse i formerna. Det man icke känner, behärskar man icke.

2: Nu är denna inlevelse i de gudstjänstliga formerna lika nödvändig för alla dem, som gemensamt skola utforma gudstjänstlivet i vår kyrka. Jag tror att det är ganska nyttigt för oss präster att påminna oss själva och varandra att vi inte äro ensamma om att förrätta gudstjänsten. En evangelisk gudstjänst kräver medverkan av prästen, av kyrkomusikerna och församlingen likaväl som den förutsätter bidrag av de bildande konsternas män. Men förstår nu kyrkan att det är en allvarlig sak om gudstjänsten blir allenast ett sysslande med tomma former av dessa de medverkande, så har hon själv skyldighet att giva alla dem, som skola förrätta gudstjänsten en möjlighet till inlevelse i formerna, till inövning i dem. Beträffande prästen, kyrkomusikerna och konstnärerna är det givet att tillfälle till denna inövning skall bjudas dem innan de gå till uppgiften att leda gudstjänsten. Men ock att kyrkan har rätt att fordra att detta tillfälle av dem tages i sorgfälligt bruk. I dessa stycken har kyrkan knap-

*) Ur ett föredrag inför Stockholms prästsällskap 10. 3. 30.

past ännu känt sin plikt. Den praktiska prästutbildningen brister ännu, ehuru den förbättrats betydligt. Ty en inlevelse i de gudstjänstliga formerna kan knappast en kort termins övningar medge. Det gäller ju här införande i predikokonst, i uppbyggande av gudstjänsten genom psalmvalet, i den gudstjänstliga sången vid altaret, i anordnande av andra gudstjänster än högmässan men ock i åtminstone ett minimum av liturgiskt skick och kultur. Som det nu är får den nyutkomne prästen, som börjar förstå sina bristande färdigheter och kunskaper härutinnan skaffa sig extralektioner. Är det kyrkan fullt värdigt att släppa ut generation efter generation av präster med en utbildning, som dessa på eget initiativ få komplettera på annat håll? — Huru den prästerliga praktiska utbildning bäst skulle kunna ordnas kunna vi inte här gå in på, men det faktum måste alltid hållas levande i kyrkan att risken för att hennes präster komma att tömma de gudstjänstliga formerna på ande är större så länge de sakna grundlig kännedom om dem och ordenligt tillfälle till inövning i dem. — Detsamma gäller våra kyrkomusiker: visserligen kan en svag bättring konstateras här och var: men på det hela brister det ännu mycket i den liturgiska utbildning som meddelas dem under deras utbildning även vid musikakademien. Kyrkan har rätt att vänta att den som skall leda församlingen i hennes bön och åkallan inför kyrkans Herre väl känner innebörden av de former vari denna åkallan frambäres och att han levat sig in i dem. Men då har denne också rätt att begära att ordentlig kunskap därom skall meddelas honom i hans utbildning. F. n. få de härför intresserade själva komplettera den vid av enskilda sammanslutningar anordnade kurser. I detta stycke måste det nog sägas att kyrkans ledning brustit: den censur vid examinationerna ute i landsorten som skulle ske genom av Domkapitlet utsett ombud, och som givetyvis i första hand bort gå in för de kyrkliga-liturgiska synpunkterna har nog mångenstädes urartat till ren parodi. Beklagligt synes det mig ock vara att kyrkan själv icke äger något officiellt inflytande vid musikaliska akademiens organistskola. Man kan i detta stycke jämföra huru den unga i viss mån under vidriga omständigheter kämpande sachsiska landskyrkan engagerat sig i den relativt nystartade avdelningen för kyrkomusik vid Leipzigs konservatorium. Så mycket angelägnare är att under tiden ett rikt andeliv leves i huvudstadens kyrkor.

Eller vad gör vår kyrka för att de unga konstnärerna, som en gång skola bygga och inreda och pryda det hus som är formen omkring hennes andeliv, verkligen skola lära känna den Ande utan vilken alla deras former äro tomma? Veterligen ingenting alls. Så gör inte den romerska kyrkan. Ett ex. Ärligen anordnas av de lärda munkarna i Maria-Laach för de unga konstadepterna i Düsseldorf och Köln studieveckor med främsta syfte att

ge dem tillfälle att deltaga i gudstjänster, som låta dem förstå andelivet i kyrkan; därtill föredrag som belysa gudstjänsterna och konstnärliga kyrkliga spörsmål. Har ännu icke Sveriges kyrka återvunnit den insikten att den ande som bor i henne är stark nog att inspirera och motivera konstnärligt skapande?

Men allra främst gäller ju detta kravet på inlevelse i de gudstjänstliga formerna församlingen. Varje ny generation och varje ny tid måste så övas in i de gudstjänstliga formerna att dessa verkligen av församlingen kunna bli uttryck för hennes gudsumgänge, och det som en församling icke är väl förtrogen med blir aldrig för henne en andefylld form. När det gäller församlingen så är det i första hand fråga om psalmsången. Jag skulle kunna gå så långt härvidlag att jag ville säga att det betyder ingenting alls om församlingen icke kan ta del i introitusantifonierna, utan lämnar svaren åt kören, ja det betyder rätt litet om den icke kan stämma in i ordinarium missæ, men brister det i psalmsången, då har nog kyrkan all anledning att spörja sig om gudstjänsten håller på att bli en tom form för församlingen. Ni vet själva hur det är: en vanlig mässa utan allt extra blir till en uppbygglig gudstjänst bara församlingen sjunger sina psalmer. En den allra mest påkostade gudstjänst men med en stum församling gör sinnet dystert. Om man betraktar gudstjänsten ur synpunkten av *församlingens* möte med Gud, så är psalmsången det outhärligaste momentet i en evangelisk gudstjänst. Men Guds ord och predikan då? Jag misstänker att de gamla gubbarna och gummorna på landet ha rätt när de om psalmboken säga: Det är Guds ord. Däri ligger att psalmsången är både en förkunnelse och bönoffer. Men nu är frågan om den nuvarande generationen bevisar sig förstå behovet av inövning i denna den främsta församlingsmässiga gudstjänstformen? Det skrives ju som bekant i tidningarna ibland om saken. Och då får man veta att felet ligger antingen i den rytmiska utformningen som koralboken fått eller också att koralboken inte är nog rytmisk. Det är nog inte tu tal om att en sådan uppfattning är felaktig. Det är inte heller tu tal om att man både med den gamla Haeffnerska koralboken och ännu mer med den i det hela mycket goda nu gällande och av konungen gillade koralboken — även om man kan ha en del önskemål att framställa även beträffande den senare — kan få fram den efterlängtade församlingssången. Och det kan inte heller vara tu tal om att icke ens den mest fulländade koralbok i och för sig kan skapa en god psalmsång. Därtill kräves energi, målmedveten vilja och seg uthållighet främst från prästens och kyrkomusikernas sida. Ty ingen psalmsång vinnes utan genom ständig övning. För att psalm och koral skola bli något mera än tomma former kräves inövning: vi ha näppeligen råd att

ge ett enda tillfälle till spillo: i söndagsskolan, bland konfirmanderna, i ungdomskretsen — hur är det f. ö. med psalmsången vid ungdomsmötena här i huvudstaden? hur förvaltar den ungdom som nämner sig vid kyrkans namn, kyrkans förnämliga skatt och arvedel? — och så församlingsaftnarna som väl i första hand borde vara ett införande i församlinglivet enkannerligen i församlingens gudstjänstliv, och naturligtvis främst i koralen och psalmen. Här är nog en hjärtpunkt i gudstjänstlivet: den i församlingen levande koralen. Sedan är det visst önskvärt att församlingen vinner inövning i de liturgiska formulären: i evangelieboken, i mässan, särskilt i nattvardsmässan, där det brister fruktansvärt, men det är min övertygelse att detta kommer av sig självt bara vi återvinna den levande koralen.

3. Vi ha sagt att det är prästen och kyrkomusikerna, konstnärerna och församlingen som tillsammans skapa gudstjänsten. Men huru kunna vi vänta att genom alla dessas samverkan en tillfredsställande gudstjänst skall kunna komma till stånd, så sällan som de eftersträva och ernå en verklig kontakt med varandra. Det sker allenast när en och var är villig att underordna sig en större myndighet och göra sig till tjänare för det ena evangeliet. Från detta evangelium hämtar vår Kyrkas former sitt innehåll. Så den fasta liturgiska ordningen, så psalmerna och koralerna, så hymner och orgelmusik, så predikan, så själva kyrkobyggnaden, så skruden, när allt är som det skall vara. Varje enskild gudstjänst vinner ock sin enhetliga prägel när den blir en utstrålning från evangeliet. Då bli ock gudstjänsterna lika skiftande som evangeliet är mångfaldigt. I kyrkoåret ligger denna evangeliets enhet under mångfald bevarad. I den mån som vi lyckas avvinna av de olika söndagarna deras säregna karaktär, avvinna vi ur kyrkoåret evangeliets rikedom. Först när var söndag får sin särskilda prägel bevaras vi från det tröstlösa enahanda, som kan göra sig brett inom kyrkan. Vi ha allt att vinna genom ett hänsynslöst utnyttjande av kyrkoårets skatter och rikedomar och genom att bruka varje kyrkoårstids speciella uttrycksmedel på rätt ställe: vi må akta oss väldigt noga för att bjuda färsk potatis i februari och jordgubbar till påsk. Här hänger det mest på prästen. Han kan underordna sig kyrkoåret i sin predikan, i sitt psalmval, i sitt lojala följande av Missalets anvisningar om prästens delar i den lit. sången o. s. v. Läger prästen så en god grund så kan kyrkomusikerna, om de äro med prästen ens till sinnes låta församlingen känna pulsen och rytmen i kyrkoåret. Här snudda vi igen vid psalmsången. Vi präster skola aldrig förgäta att vår rätt att bestämma psalmerna innebär ett stort ansvar. Vi äro de som avgöra vad av fädernas psalmskatt som skall göras levande under kyrkoårets gudstjänster,

men ock om vad som skall försvinna i skymundan och glömska. Det är klart att en större risk alltid förefinnes i kyrkor där flera präster tjänstgöra: här kunna flera tillfälligheter spela in. Den frågan borde väl i dem upptagas till behandling om icke genom en normerande cykel av exempelvis introitus- och gradualpsalmer för hela kyrkoåret, dessa tillfälligheter i någon mån bortelimineras, så att exempelvis församlingen icke behövde se en del klenoder försvinna medan andra alltför ofta återkomma och utsättas för allt för hård slitning. En sådan psalmserie skulle ju ock för kyrkomusikerna i kyrkan och för intresserade ledare i ungdomskretsen vara en hjälp i arbetet för levandegörandet av koralen. Men det förutsätter ju en medveten vilja till samarbete mellan prästerna.

Låt mig göra den frågan: När är den psykologiskt rätta tidpunkten för psalmsättningen? Männe när predikan ligger fullt färdig, vilket kanske ibland icke händer förrän prästen står färdig att gå till gudstjänsten. Jag undrar om icke ett annat ögonblick är riktigare: Jag förutsätter att prästen på förhand satt sig in söndagens allmänna karaktär och enkanterligen i dagens predikotext. Så formar han ett tema för sin predikan: varför skulle vi ej kunna låta det bli temat för hela gudstjänsten? Utifrån detta tema väljer prästen sitt ingångsord, om han brukar sådant, och formar dispositionen, men innan han nu i detalj utarbetar predikan, så tänk på psalmerna. Giv kyrkomusikerna del av dem för deras val av hymn, då kan predikan sedan få sin särskilda karaktär därigenom att den i sig liksom hopsamlar vad den föregående liturgien, vad texterna och psalmerna och hymnen redan aningsvis förberett: starkast bestämmes predikan av evangeliet i dagens högmässotext men så att prästen tar sikte på den efterföljande psalmen. Den bästa predikan är den som på detta sätt låter infoga sig in i det sammanhang där den ställt sig själv.

En psalmsättning i god tid, åtminstone någon dag i förväg borde höra till god ton: lika litet som en präst bör kunna anses ha skyldighet att oförberedd gå på predikstolen, lika litet bör en kyrkomusiker tvingas att extemporera sin gudstjänst: vid högtidernas pressande tjänstgöring för kyrkomusikerna bör det vara en hederssak att alla psalmsedlar ligga färdiga vid helgens inbrott. Ges organisten icke tillfälle till förberedelse får församlingen finna sig i att han upprepar sig i preludierna eller att han gör som den extemporerande prästen: beger sig ut på allmänningen.

Innan jag lämnar denna punkten om att målet för oss måste vara att söka skapa enhetliga gudstjänster, gudstjänster däri de olika uttrycksmedlen peka åt samma håll och icke streta emot varandra, måste jag med ett par ord beröra ett liturgiskt spörsmål, som på ett ganska märkligt sätt har fått stegrat intresse omkring sig under denna sista mansålder: jag

menar spörsmålet om kyrkans skrud. Jag hoppas att snart i ett annat sammanhang få upptaga denna fråga till debatt i hela dess vidd. Här ville jag blott påpeka följande. Vid arbetet att återvinna skruden för gudstjänsten har man burits av en livlig önskan att låta färgen predika om evangeliet. Vid utformningen av färgkanon har man, omedvetet utan att från början upptaga ämnet till ingående undersökning, dels okritiskt accepterat den vid sekelskiftet gällande romerska färgkanons färger och dels den däri brukliga fördelningen av färgerna på kyrkoårets sön- och helgdagar. Om också detta i det stora hela torde vara den riktiga vägen, så borde dock, innan vi i vår kyrka gå vidare, frågan grundligt genomdiskuteras därför att den romerska seden är till sin tradition inte så överväldigade gammal. Hänsyn bör härvid i första hand tagas till ev. förefintlig svensk tradition: jag kan inte neka till att jag finner det fattigt att den under vår storhetstid så allmänt brukade blåa färgen icke getts plats i en svensk färgkanon: den har som advents- (och förberedelse-tids-)färg väl så goda traditioner som den violetta, av vilken vi veterligen ha ganska sparsamt förekommande äldre exemplar i vårt lands textila bestånd. Vi kunde gott undvara den, medan det knappast finnes anledning utesluta den klassiska purpurn, lidandets och konungamaktens färg för de sista söndagarna i fastan och långfredagen: den lidande kärlekens triumfdag framför andra, samt för domssöndagen. Purpurn för passions-tidens sista skede innebär allmän engelsk sed.

Ytterligare måste full hänsyn tagas till det svenska kyrkoåret i dess nuvarande skick: man måste aktge på att den romerska kyrkans proprium de sanctis strukits hos oss så när som på ett par rester: detta innebär att de många martyrdagarna med deras röda färg försvinna. Härigenom kommer en disproportion mellan de båda uråldriga högtidsfärgerna: vitt och rött fram, till det vitas förmån, som helt får dominera över det röda. De praktfulla gamla röda skrudar som i stor myckenhet bevaras i våra kyrkor måste dock anses vara vittnen om att den röda färgen icke haft en undanskynd ställning i Sverige. Vidare: då färgkanon fastställes måste vederbörlig hänsyn tagas till den ändring i själva söndagarnas karaktär, som någon gång inträtt, och som oftast framträder klart i dagens psalmer och övriga musikaliska dräkt: detta gäller exempelvis 1:a sönd. i advent, men också de efterföljande söndagarna, vilka få sin prägel av våra adventpsalmer: särskilt 51 och 53. I dessa finnes ingenting av fasta, ej heller förefinnes detta i den första serien av mässmusik vilken brukas här: under sådana omständigheter svär en botskrud emot den enhetliga prägel hos gudstjänsterna, som vi kräva. Jag kan icke ytterligare uppehålla mig vid den lit. skruden som eljest vore intressant nog att dröja vid.

4. Min fjärde tes under rubriken: "form utan ande är tom" vill jag formulera så: Det som hör hemma i Guds hus skall vara gudstjänst; icke underhållning. Jag menar att den djupaste faran som hotar från den i kyrkan inträngande underhållningen ligger just däri, att underhållningen innebär ett sysslände med former, ofta under gudstjänstens sken, vilka sakna ande, åtminstone sakna de den ande, som utpräglar det kristna gudstjänslivet. Nu skall jag emellertid villigt tillstå, att det är rätt besvärligt att klargöra skillnaden mellan underhållning och gudstjänst: underhållningen förströr, är en stunds tidsfördriv, gudstjänsten uppbygger, detta ord taget i dess stränga nytestamentliga betydelse. Men: den ene finner ett gudstjänstligt uttryck djupt uppbyggligt, en annan bara irriteras av det. Ett liturgiskt aktstycke, en sång utförd av en kör eller en liturg förnimma vi ena gången vara uppbyggande, en annan gång utförd av andra krafter distrahera de oss. Naturligtvis beror åtskillnaden i någon mån på den utförandes och på gudstjänsttagarens gudstjänstliga bildningsgrad och kultur, och man får nog därför vara försiktig i sina uttalanden, men särskilt för alla som skola förätta gudstjänst är det angeläget att de bevara känslan för den faktiskt förefintliga skillnaden på denna punkt. Det är nödvändigt att både prästen och kyrkomusikern instinktivt förnimmer denna skillnad. Även de mest liturgiska, och uppbyggande aktstyckena kunna brukas så att de bara bli underhållande. När bravursångaren stämmer upp sitt solo: det må vara Helig eller Ära, eller begravningsmässan, eller när kören sjunger ett Laudamus, är det inte alls något fel med texten eller musiken: felet ligger helt hos dem som dra menighetens tankar från innehållet till utförandet och så förvandla uppbyggelsen till underhållning. Den konstnärliga fåfängan är en farlig fiende till det gudstjänliga. Allt detta gäller naturligtvis i lika hög grad den konstnär, som har att utöva de talade ordens konst. Den underhållande predikan tillkommer ingen plats i Guds hus.

Men underhållningen segrar över uppbyggelsen också när för gudstjänstens innersta väsen främmande element pressas in i dess ram. Risker för att detsamma sker också när i och för sig goda moment få överlasta gudstjänstordningen är påtaglig och uppenbar. Faran för brokighet och överlastning hotar nog allra mest vid de ej agendariskt fastställda gudstjänsterna, där den skapande fantasien har fritt spelrum: musikstunder, och orgelandakter och mysteriespel och s. k. "vesprar" eller "Musikvesprar" som det ibland heter. Vad man här kan sammanföra i "programmet" — ordet är här på sin plats — har ju helt karaktären av en aftonunderhållning med andligt innehåll och dispositionen är uppenbarligen hämtad från kabarén. Ju brokigare dess bättre. Allt detta kan ha sin plats på församlingssalen i ungdomskretsen, i hemmet, men när det tränger in

i kyrkan under namn av gudstjänst — och i kyrkan skall intet annat än det som är gudstjänst — så ha vi rätt att erinra därom att det rum som är bestämt av Gud själv till ett bönerum, får icke ens av den bästa välmening förvandlas till en rövarkula. På vakt mot underhållningen, det är nödvändigt att vi intaga den positionen.

Arthur Adell.

Kyrkomusikerns personliga ställning till religionen.*

FÅ MUSIKER ha väl blivit så beundrade som Bach och Beethoven, och anledningen är nog lätt att förstå. Dessa personligheter ha lagt ned sina själar i sitt arbete, och deras livsverk har behärskats av en enda stor idé. Hos Bach den kristna gudstron, hos Beethoven en mystisk religiositet. En sprudlande andlighet har inspirerat dem. Och Bach och Beethoven äro ju icke de enda, vilka känt det som sin uppgift att ställa sin konst och sin förmåga i religionens och kyrkans tjänst.

Musiken kan tjäna många syften både av materiell och ideell art, men då det gäller musiken inom kyrkan, bör den kunna komma till en högre uppskattning än hitintills.

Nog är det så, eller borde åtminstone vara så, att kyrkomusikern är en tjänare i templet, som i samarbete med prästen bör sträva för det gemensamma syftet: Allt till Guds ära. Prästen har sin uppgift. Han läser sina partier och talar i sin predikan Guds ord till menigheten. Kyrkomusikern skall hjälpa folket att föra dess åkallan och bön vidare till Gud. Vad församlingen vill säga, dess böner, dess längtan efter Guds gemenskap frambäres genom sång, vilken dirigeras och ackompanjeras av kyrkomusikern. Organisten och kantorn ha därmed tilldelats en uppgift av utomordentlig vikt. Kyrkomusikerns tjänst sedd ur andlig synpunkt växer i betydelse. Vi behöva endast tänka på "Kyrie", Herre förbarma Dig, vilket utförande kommer på kyrkomusiciens och församlingens lott. Man behöver ju endast se på själva texten och tänka på innebörden, ävensom den plats, som partiet intager i mässan, för att förstå, att här är ett andligt och musikaliskt moment av allra största betydelse. Flera dylika exempel skulle kunna nämnas, bl. a. Allena Gud i himmelrik, såsom församlingens svar på "Gloria", samt en del stora partier i nattvardsmässan.

Härav kunna vi ju själva förstå, att ett andligt samarbete mellan präster

---

*) Efter ett tal hållet vid Ärkestiftets organistförenings årsmöte i Söderhamn den 28 sept. 1929

och kyrkomusici i större grad än hitintills vore önskvärt, även att vi organister och kantorer målmedvetet strävade att intränga i innehållet i psalmerna och gudstjänsten för att på så sätt kunna deltaga i att fylla varje gudstjänstens moment med ande.

Här kräves emellertid av en och var som är kallad att vara en tjänare i församlingens gudstjänstliv en ständig vaksamhet mot slentrianens makt att döda hänförelsen, mot tröttheten eller håglösheten i tjänsten. Först när prästen vid altaret och kyrkomusikerna på orgelläktarren och församlingen i gudshuset skaka håglösheten av sig och låta gudstjänstens skilda delar bli uttryck för ett Andens liv, fylles gudstjänsten av personlighet, av hängivenhet och av tillit och förtröstan till Gud. Templet är andligt och skall så förbliva, ty "Herren är i sitt heliga tempel, Hans tron är i himmelen, Han är ock nära dem, som hava en ödmjuk och förkrossad ande". Detta skola vi aldrig få erfara, om icke templet får vara Guds hus och en andlig byggnad, där folket verkligen kan få känna Guds gemenskap.

Önskvärt vore, att vi kyrkomusiker i allmänhet kunde få en mera andlig och kyrklig syn på vår uppgift inom kyrkan och församlingen, så att en organists eller kantors uppgift finge komma på en högre andlig nivå än hitintills.

Såsom ett uttryck för en sådan syn på kyrkomusikerns uppgift kunde en kyrklig installationsakt för dessa kyrkans tjänare vara berättigad. Kyrkomusikern skulle då verkligen få tillfälle att känna sig i gemenskap med den kyrka och den Gud, åt vilken han vigt sitt liv.

I detta sammanhang kan nämnas, att i handboken för Finlands svenska kyrka äro införda två böner, en att användas vid kyrkosångarmöte, och en att användas då en organist eller kantor tillträder sin tjänst. (Dessa båda böner finnas införda i septembernumret för förra året av Tidsskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv). Önskvärt vore, att något dylikt infördes även hos oss.

Huvudsaken vid utformandet av dess ritual är icke yttre prydnader och pomp och ståt i kyrkan. Vi behöva våra prästers och kyrkomusikers hela själ i arbetet, så att församlingen verkligen få känna Guds närvaro, vilket den med all sannolikhet icke kan göra, om de kyrkliga förrättningarna endast äro hantverk.

Då vi kyrkomusici utbildat oss till organister och kantorer och korister och fått behörighet att söka och innehava befattningar såsom sådana, är det vår plikt från första dagen och stunden att helga oss själva åt Herren, ty endast Han kan giva oss kraft att tjäna så, att gudstjänsterna bliva Honom till ära och Hans församling till välsignelse.

Harry Löwenadler.

Bönböcker.

SIGFRID ESTBORN: Evangeliska bönböcker under reformationstidevarvet med en inledande översikt över medeltidens och över reformationstidens evangeliska tyska bönelitteratur. Diakonistyrelsens förlag, Stockholm.

NÄR VID slutet av föregående år komministern i Jönköping teol. lic. Sigfrid Estborn offentliggjorde denna avhandling i och för akademiskt disputationssprov, gav han därmed ett mycket betydande tillskott till den kyrkohistoriska forskningen på ett område, som tidigare varit ganska förbisett. En dylik undersöknings värde även för liturgiken är givetvis uppenbar, då ju talrika förbindelselinjer gå från den privata andaktslitteraturen till den angendariska och tvärtom. Hittills har icke den privata svenska andaktslitteraturen under denna tid blivit föremål för någon undersökning. I Tyskland har denna däremot redan tidigare varit uppmärksammas i Althaus betydelsefulla skrift "Zur Charakteristik der evangelischen Gebetsliteratur im Reformationsjahrhundert" år 1914. Det betydelsefullaste resultatet av detta arbete var, att det uppvisade i vilket beroende den evangeliska andaktslitteraturen stod såväl till den äldre katolska som till den samtida, icke minst den jesuitiska. Beträffande Arndt har Koepp redan tidigare påvisat samma förhållande. Althaus har emellertid genomfört sin undersökning för hela den tyska evangeliska bönbokslitteraturen under 1500-talet. Som betydelsefulla på området framstå i synnerhet Andreas Musculus och Johannes Habermann (Avenarius), vilkas produktion även vunnit insteg i Sverige.

Det är för läsaren en stor fördel, att avhandlingen har ett rikligt tilltaget inledande parti med översikt över medeltida bönböcker och svenska medeltidsböner. Karakteristiken av det fromhetsliv, som möter oss i den medeltida andaktslitteraturen, är av utrymmesskäl givetvis ganska kort. Den medeltida fromhetstypens historiska genesis i det tolfte seklets brytningstid med Bernhard av Clairveaux som sin förste store representant påvisas. Den i en not framförda åsikten om korstågen som epokgörande för den kristocentriska fromheten är dock ganska diskutabel. Man måste vara tacksam för det rikhaltiga materialet i avdelningen om svenska medeltidsböner. Det enda man möjligtvis saknar, är några orienterande upplysningar om representanterna för mystikens fromhetsliv i Sverige; mystikens inverkan på den svenska andaktslitteraturen framhålles dock. Annars har författaren fått med över huvud taget all tänkbar bönelitteratur, böner på kyrkklockor och runstenar och bönböcker av olika slag, och, vilket är icke minst

intressant, böner med tydligt medeltida katolskt ursprung, som kvarlevat på folkets läppar långt efter reformationen. Denna bönelitteratur är föremål för en ganska ingående karakteristik. Därmed har också läsaren fått en mycket god utgångspunkt innan han införes i reformationstidens andaktslitteratur.

Efter en översikt över den evangeliska bönelitteraturen i Tyskland under reformationstidevarvet, i överensstämmelse med Althaus framställning, övergår författaren till sitt egentliga ämne. Den äldsta svenska evangeliska bönboken förekom i den 1544 första gången på svenska tryckta Luthers Lilla Katekes. Av denna katekesupplaga, vars existens endast varit känd några år, återstår blott fragment. I stort sett torde dock bönboken ha innehållit detsamma som 1567 års upplaga av katekesen. Denna bönbok, som innehöll ett par skriftermålsformulär, flera nattvardsböner och åtskilliga böner för olika tillfällen och ändamål, kom att, då den såsom bihang till katekesen förenades med psalmboken, för lång tid framåt i särskild mening bliva vårt folks bönbok. Först 1552 kom den första fristående ännu bevarade bönboken i vårdad utstyrsel och med förnämliga träsnitt. Innehållet, som utgöres av böner över katekesen, Kristi pina och för olika tillfällen härstammar, liksom alla andra svenska bönböckers vid denna tid, från olika tyska original. Den har tillskrivits Olaus Petri. Estborn finner icke denna hypotes trolig, utan förmodar snarare Laurentius Petri som upphovsman. I varje fall har den utgivits på kunglig befallning.

Med den 1564, troligen av Laurentius Petri Gothus utgivna: "En ny Christeligh Böneboock etc." inledes en ny period på vår bönelitteraturs område, genom det rikhaltiga utnyttjandet av förreformatoriskt, särskilt patristiskt material, genom sin hänsyn till kyrkoåret och genom sin planmässiga gruppering av stoffet, som ordnats och förbundits till ett helt. Den är icke en inhemsk skapelse utan å'ergår på Andreas Musculus' bönböcker. Det blev emellertid den s. k. Mårten Helsings bönbok av år 1567, som i en mängd upplagor kom att förmedla Musculus arbete till Sverige. Av stor betydelse blev Avenarii bönbok, som år 1572 översattes och utgavs av Petrus Johannis Gothus, Johan Habermanns eller Avenarii bok är en efterbildning av jesuiten Petrus Michaelis "Serta honoris". Habermanns bok blev på sätt och vis banbrytande, då den var inrättad för den dagliga andaktens behov. Bönerna i den första av bokens tvenne avdelningar äro nämligen fördelade på veckans dagar. På så vis gives handledning för en regelmässig husandakt. Bokens andra del innehåller ett urval böner för olika stånd och angelägenheter. Ett urval av Avenarii böner, nämligen morgon- och aftonbönerna, samt några av andra avdelningens böner intogs

1697 i Evangelieboken. Petrus Johannis Gothus fortsatte att översätta och utgiva bönböcker i vilka, särskilt gäller detta Martin Mollers, medeltida passionismystik och brudmystik framträda vid sidan av uttryck för reformatorisk fromhet. Åtskilliga bönböcker för särskilda ändamål, såsom dödsberedelse, nattvardsberedelse o. s. v. sågo även dagen.

Som reformationstidens sista mera betydelsefulla bönbok anföres "Philippi Kegelij Tolf andelige Betrachtelser etc." utgiven år 1617 på svenska. Huvudparten av bönerna härstammar från kyrkofäderna och medeltida uppbyggelseförfattare och har, som Althaus uppvisar, förmedlats genom tvenne jesuitiska bönböcker. Den Kegelska andaktsboken bildar avslutningen på vår reformationstids bönelitteratur. Efter 1617 avmattas produktionen avsevärt. Kegels bönbok måste ha ägt ett stort inflytande på 1600-talets fromhet, den utgavs icke mindre än 12 gånger.

På den bibliografiskt och litteraturhistoriskt mönstergilla undersökningen av bönböckerna följer en ingående karakteristik av den svenska reformationstidens bönelitteratur. Denna karakteristik kan säkerligen betecknas som synnerligen uttömmande, även om man kanske skulle önskat att Luthers och reformationens förhållande till mystiken och opposition mot olika former av medeltida fromhetspraxis fått en centralare ställning. Härifrån övergår författaren till en analys av orsakerna till omsvängningen i den evangeliska bönbokslitteraturen från 1500-talets mitt, med det då starkt framträdande inflytandet från katolsk bönelitteratur. Han framlägger här som sin åsikt att reformationstidens didaktiska intresse även sträckte sitt inflytande till bönböckernas område och därigenom lätt kom att undantränga deras egentliga syfte, att vara andaktsböcker. Bönboken förvandlades ofta till katekes. Men kristendomsundervisningen kan icke, hur nödvändig den än är, ersätta andaktsövningen. Det är i känsla av att något fattas i den evangeliska själavården, som man börjar rådfråga romersk uppbyggelselitteratur. Efter dess föredöme sökte man sig tillbaka till andaktslivets äldre urkunder. Författaren bestrider på det bestämdaste riktigheten i Althaus' förklaring att orsakerna till det katolska inflytandet huvudsakligen skulle vara att söka i tillfälligheter och att rent yttre skäl skulle spelat den största rollen. Han framhåller i stället att den katolska fromheten ännu icke blivit övervunnen hos den stora massan bland folkets breda lager. Han säger att när Althaus så ivrigt vill hävda tillfälligheter och över huvud yttre faktorer såsom förklaringsgrunder till den katolska fromhetstypens återuppträdande på evangelisk mark, är det en mycket viktig omständighet, som han alldeles glömmet, nämligen att just dessa med förreformatoriskt material fyllda andaktsböcker mottogos med en enastående begärlighet och blevo de populäraste av alla. Deras

innehåll måste ha svarat mot ett verkligt behov i menige mans fromhetsliv; och detta kan icke tillfredsställande förklaras annat än genom antagandet, att den gamla fromhetstypen fortfarande levde kvar. Särskilt dess fordran på värme och innerlighet i andaktslitteraturen motsvarade säkerligen ett outrotligt religiöst behov. Det förefaller mig icke finnas något som helst tvivel, att Estborns kritik av Althaus har ett synnerligen starkt fog för sig, och att hans förklaring till de förreformatoriska bönernas popularitet är i stort sett riktig.

När jag härmed avslutat min skildring av det föreliggande arbetet hoppas jag, att jag även lyckats väcka något intresse för dess rikhaltiga innehåll. Ingen, som är intresserad av fromhetslivets historia, bör underlåta att skaffa sig kännedom om denna vederhäftiga och grundliga undersökning av våra evangeliska bönböcker från reformationstidevarvet.

Nils Stadener.

Meddelanden.

Kyrkomusikerval. Till kantor och organist i Skönsmon, Västernorr. l. har valts E. Wängdahl, Alfta, i Blidö, Stockholms l.: E. Schwartz, Norrköping; i Morlanda, Göteborg l. N. A. Forsberg, därstädes; och i Strömstad: G. Karlman, Linköping.

Passions- och påskmusik i Stockholm. Under passions- och påsktiden komma bl. a. följande större kyrkomusikverk att framföras i Stockholm: I Engelbrektskyrkan gives vid psalmsöndagens aftonsång Schütz: Jesu sju ord på korset och vid Långfredagens aftonsång: Bachs Matteuspassion, detta i enlighet med flerårig tradition i församlingen. Vid påskdagens otta utföres för första gången Bachs påskkantat: Christ lag in Todesbanden. — I Storkyrkan utföres på midfastosöndagen liksom tidigare Schütz Matteuspassion, och på palmsöndagens aftonsång Schütz kantat: Jesus dulcis memoria. — I Oscarskyrkan utföres den 6 april, 5:e sönd. i Fastan, Mendelssohns oratorium: Paulus.

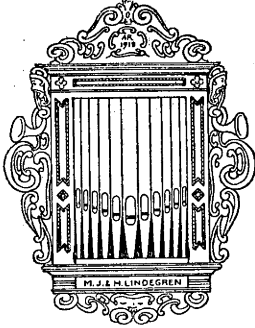
Rättelse. Vid omtrykning av förra numret råkade signaturen under artikeln "Ansgarsvespern i Storkyrkan" bortfalla. Artikels författare var kyrkoherde K. Peters.

Kyrkosångfest i Aboland. Styrelsen för Finlands svenska Kantororganistförening har beslutat anordna en kyrkosångfest i Aboland instundande sommar. Festen är planerad att försiggå

i Pargas i slutet av juli eller början av augusti. Möjligen komma körer icke allenast från Aboland utan även från Nyland och Österbotten att deltaga. Lokala kyrkosångsfester torde komma att hållas även i Borgå samt i någon av Helsingfors förorter. I Österbottens lokalavdelning skola liknande fester gå av stapeln i Övermark och Kronoby. Föreningens årsmöte skall förläggas till Lovisa under juni månad i samband med kyrkodagarna därstädes. Programmet för den stora allmänna kyrkosångs- och musikfesten 1931 väntas föreligga färdigt senast instundande höst.

Ärkestiftets kyrkosångsförbund planerar för instundande sommar tre stycken kyrkosångshögtider. Annandag påsk, den 21 april anordnas den första i Ockelbo, den 31 maj och 1 juni går den andra av stapeln i Väster-Löfsta och till Bollnäs förlägges den tredje annandag pingst den 9 juni. I konsertprogrammen ingå jämväl en del av de körsaker, som skola utföras vid det stora kyrkosångsmötet i Örebro instundande höst.

Tysklands evangeliska kyrkosångsförbund har frångått sitt tidigare beslut om att förlägga innevarande års kyrkosångshögtid till Schwerin och beslutat att icke avhålla någon högtid men att samlas till årsmöte i Karlsruhe den 14 och 15 juni i anledning av den badensiska kyrkosångsförbundets 50-årsjubileum.

M. J. & H. Lindegren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 42638

Postadress Göteborg 7

Telefon 42638

Tillverkning av Piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikkdirektörer och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omstämningar utföras omsorgsfullt.

Organist- och klockarebefattningarna inom Grebbestads kyrkoområde, Tanums församling, och därmed förenade ord. folkskoll.-tjänsten vid Gisleröds folkskola (B 1) inom Tanums skoldistrikt, Bohuslän, sökes hos kyrko- och skolrådet, adr. *Tanumshede*, senast den 24/3 1930. Org.- och kl.-lön 600 kr. Bliwande innehavare är skyldig ställa sig upprättad instruktion för org.- och klockarebefattningarna till efterrättelse. Närmare meddelar

Kyrko- och skolrådet.

Ord. förenade folkskollärar-, organist- och klockartjänsten

i *Dals-Eds* församling av Älvsborgs län kungöres härmed till ansökan ledig. Skolform B 1, slöjd, fortsättningsskola av allmän typ. Nyuppförd lärarbostad, avsedd att tagas i bruk 1/7 1930, inom Eds municipalsamhälle. Lärarlön enligt lag. Organist- och klockarlön f. n. 750 kr. God kyrkoorgel. Vana att leda sångkör önskvärd. Ansökningar skona senast den 21 mars hava inkommit till *Kyrko- och skolrådets ordförande*, adress *Ed*.

Kyrko- och skolrådet.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

B. Förenade med folkskollärarefjänst:

I *Dals-Ed* (adr. *Ed*, Älvsborgs län) sökes senast den 22 mars. Skolform B 1. Lön: 750 kr. Se annonsen!

Musiknytt för påsken

- F. Falk*, Korsfästelsen, för orgel och blandad kör (en röst med orgel) kr. 2:—
- » *Korsfästelsen*, för en röst med piano kr. 2:—
  - » *Uppståndelsen*, för orgel och blandad kör (en röst med orgel eller piano) kr. 1:80.

Hos alla Bok- och Musikhandlare.

I *Gisleröd* (adr. *Tanumshede*, Bohuslän) sökes senast den 24 mars. Skolform B 1. Lön: 600 kr. Se annonsen!

I *Heds* församling (adr. *Bernshammar*, Västmanlands län) sökes senast 26 mars.

I *Dimbo-Ottravad* (adr. *Dimboby*, Skaraborgs län) sökes senast 26 mars. Skolform B 1. Lön: 600 kr.

I *Fristads* centralskola (adr. *Fristad*, Älvsborgs län) sökes senast den 5 april. Skolform C 1 v. Från h. t. 1932 B 1. Lön: 500 kr.

I *Amalieberg*, Hogdals församl. (adr. *Hogdal, Strömstad*) sökes senast 2 april. Skolform B 2. Lön: 600 kr.

I *Medåker* (adr. *Medåker*, Västmanlands län) sökes senast den 15 april. Skolform B 1. Lön: 700 kr.

OMBYGGNADEN AV
ORGELVERKET

I S:T JACOBS KYRKA, STOCKHOLM,

4 manualer, 84 register, med fjärrverk och
högtrycksverk har utförts av

ÅKERMAN & LUNDS NYA ORGELFABRIKS-A.-B.

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

★

Uteslutande svenskt material och arbete.

Införda våra dispositions- och kostnadsförslag.

A. MAGNUSSON

Tel. 51279 GÖTEBORG Grundl. 1888.

Fabrik för tillverkning av piporglar enligt under
årtionden beprövade, fullt tillförlitliga konstruk-
tioner av mekaniskt pneumatiskt och elektriskt
system

Dispositioner till nya och ombyggnader samt
förslag till restaureringar uppgöras på begäran
och kostnadsfritt.

Elektr. motoranläggningar för bälldrift utföras
under garanti för ljudlös gång samt konstant
och tillräcklig luftmängd.

*Under sin verksamhet har firman utfört c:a 250 nybyggnader,
och av Herr Musici därvid erhållit högsta erkännande för först-
klassigt utförande o. konstnärlig intonation.*

Tryckeri-A.-B. Fylgias Stockholm 1930.

25. 1930